

Kurikulum povijesti i slobodno vrijeme učenika

Sažetak

U radu se govori o kurikulumu povijesti i slobodnom vremenu učenika. Na osnovi podataka prikupljenih na uzorku od 124 učenika Srednje škole Sesvete analizira se suodnos kurikuluma povijesti i načina provođenja slobodnog vremena, razmatraju mogućnosti utjecaja kurikuluma i nastavnika povijesti na poboljšanje sadržaja i kakvoće aktivnosti u okviru slobodnog vremena. Pri tome se u prvom redu imaju u vidu kulturni sadržaji. Autorica nudi i konkretne prijedloge u tom smislu. Provođenje slobodnog vremena učenika sagledava se s aspekta poticanja, osmišljavanja i kreiranja slobodnog vremena učenika kroz kurikulum povijesti i ulogu nastavnika povijesti. U tome nastavnicima povijesti pomaže poznavanje pedagogije slobodnog vremena.

Ključne riječi: kurikulum povijesti, slobodno vrijeme, kulturni sadržaji, učenici, nastavnik povijesti, pedagogija slobodnog vremena

1. Slobodno vrijeme i pedagogija slobodnog vremena

Slobodno vrijeme obično se definira kao vrijeme izvan radnih obaveza, obiteljskih dužnosti i fizioloških potreba, kojim pojedinac samostalno raspolaže po vlastitom nađenju i preferencijama. To su vrijeme i mogućnosti koje slobodno posjedujemo da se nečim bavimo po vlastitoj želji. Slobodno vrijeme je vrijeme aktivna odmora, razonođe, pozitivna razvoja, socijalizacije, humanizacije i stvaralačkog potvrđivanja ličnosti. Bitna značajka tako shvaćenog slobodnog vremena stoga nije besadržajno traćenje vremena, nego kreativno osmišljavanje vremena koje pojedincu ostaje na raspolaganju nakon ispunjavanja zadanih obaveza. Kako je slobodno vrijeme univerzalna pojava modernog društva, njegovo smisljeno provođenje je pedagoška kategorija i važno područje odgoja i obrazovanja (Previšić, 2000). Pedagogija slobodnog vremena uključuje osmišljavanje, kreiranje, poticanje i slobodan izbor aktivnosti kojima ćemo se baviti u slobodno vrijeme. Često učenici i nastavnici nisu dovoljno osviješteni o mogućnostima korištenja, organiziranja i planiranja slobodnog vremena. Osobito to nisu nastavnici, koji preko predmetnih kurikuluma mogu osmišljavati, poticati i kreirati slobodno vrijeme učenika i njihove aktivnosti u slobodno vrijeme.

No, nikako ne smijemo zaboraviti da učenik sam slobodno odlučuje o svome slobodnom vremenu, a sloboda, kreativnost i spontanost ne bi smjeli biti sputani niti ograničeni. Međutim, treba imati u vidu i sljedeće: “aktivnosti u slobodno vrijeme određene su subjektivnim čimbenicima (društveni položaj mladih i njihovih roditelja, obrazovanje, sposobnosti, stečene navike), a s druge strane objektivnim čimbenicima (kulturno nasljeđe uže i šire okoline, aktualna ponuda i dostupnost određenih sadržaja itd)” (Ilišin, 2000, 420).

U ovom radu razmatra se uloga nastavnika i kurikuluma povijesti u korištenju slobodnog vremena. Svaki kurikulum potiče na neki način učenike na različite aktivnosti u slobodno vrijeme, pa tako i kurikulum povijesti.

Razvoj kulture provođenja slobodnog vremena kod učenika prvenstveno potiču roditelji, no ipak uloga nastavnika, škole i kurikuluma – svjesna (intencionalna) ili nesvjesna – može biti presudna, praktično usmjeravajuća, skrivena ili otvorena.

Imajući to u vidu, “zadatak nastavnika je usmjeravanje učenika u korištenju slobodnog vremena, nenametljiv nadzor i kontrola slobodnog vremena, organizacija slobodnog vremena uz bogatstvo, raznolikost, zanimljivost i atraktivnost ponuđenih sadržaja i aktivnosti koje će osvojiti učenika i privući mu pažnju” (Rosić, 2005).

2. Kurikulum povijesti i slobodno vrijeme učenika

Iako je kurikulum povijesti u gimnazijskim programima zahtjevan, opterećen suhoparnim činjenicama, faktografskim i kronološkim podacima, političkom poviješću, vladarima i političkim ličnostima, usmenim i pismenim provjerama znanja, pa i s tog aspekta djeluje kao ograničavajući faktor u poticanju, kreiranju i osmišljavanju slobodnog vremena učenika, postoje ipak slobodni prostori kroz koje možemo utjecati na usmjeravanje slobodnog vremena učenika. Te prostore osmišljavaju nastavnici uključujući suvremene svjetske trendove u historiografiji, kao što je povijest dokolice, povijest svakodnevnice,¹ a i interese i aktivnosti učenika u slobodno vrijeme.

Kako kurikulum povijesti može izgrađivati kod učenika kulturu provođenja slobodnog vremena? Kvalitetan kurikulum povijesti može utjecati na kvalitetu provođenja slobodnog vremena učenika. Istraživanje Vlaste Ilišin ukazuje da slobodno vrijeme mladi ispunjavaju uglavnom odmor, zabava i razonoda, a sadržaji koji potencijalno pridonose razvoju ličnosti su u drugom planu. Kulturne aktivnosti se shvaćaju kao stvaranje i korištenje kulturnih sadržaja i oblika pri čemu je kulturom obuhvaćena umjetnička, obrazovna, znanstvena i informativna djelatnost čije bi osnove, smatramo, učenici trebali dobivati i kroz sadržaje osuvremenjenog kurikuluma povijesti. Kurikulum povijesti trebao bi biti poticajno sredstvo za način provođenja slobodnog vremena, nuditi i upućivati učenike na različite sadržaje provođenja slobodnog

1 O stanju u historiografiji i povijesti dokolice piše Igor Duda *Povijest dokolice za početnike* (2004, 220), gdje dotiče ovu problematiku i u kurikulumu povijesti.

vremena i njihovu participaciju u njima.² Pristupimo li kurikulumu povijesti uključujući i aspekt provođenja slobodnog vremena učenika, uglavnom kroz neformalne oblike učenja ostvarili smo i ciljeve i svrhu nastave povijesti (Koren, 2004) puno šire nego što se to očekuje. Izvanškolske mogućnosti učenja povijesti mogu se ostvarivati kroz slobodno vrijeme učenika. Mogućnosti i primjere ovakvog učenja povijesti navodi Stradling (2003), no ne sagledava ih kroz pedagogiju slobodnog vremena i slobodno vrijeme učenika.

3. Provođenje slobodnog vremena; poticanje, osmišljavanje i kreiranje slobodnog vremena kroz kurikulum povijesti

Provedeno istraživanje polazi od temeljne pretpostavke ovoga rada da kurikulum nastave povijesti također ima svoje mjesto i ulogu u kreiranju, osmišljavanju i provođenju slobodnog vremena učenika. Pri tome valja još jednom napomenuti da u praksi ta uloga nikada ne bi smjela biti nametljivo potencirana niti na bilo koji način nametana, čime bi se ionako velik broj učeničkih obaveza proširivao i na slobodno vrijeme dezavuirajući tako osnovnu funkciju slobodnog vremena kao takvog.

3.1. Ciljevi provedenog istraživanja

- a) saznati koje aktivnosti i koliko su zastupljene u slobodno vrijeme učenika, a nakon toga na osnovi rezultata ponuditi učenicima aktivnosti poticane predmetnim kurikulumima³
- b) analizom aktivnosti u slobodnom vremenu učenika željeli smo utvrditi koliko kurikulumom povijesti možemo utjecati na korištenje slobodnog vremena učenika
- c) utvrditi može li se kroz kurikulum povijesti poticati učenike na povećanje udjela i kvaliteta kulturnih aspekata u sveukupnom korištenju slobodnog vremena
- d) osmišljavati slobodno vrijeme učenika

U metodologijskom smislu korištena je paradigma nastavnika praktičara, te je u skladu s ciljevima sastavljen anketni list, koji je obuhvaćao četrdeset aktivnosti u slobodnom vremenu učenika. Uz svaku aktivnost na ponuđenoj skali od pet stupnjeva Likertova tipa učenici su trebali dopisivati učestalost aktivnosti u njihovo slobodno vrijeme: *nikad, vrlo rijetko, ponekad, često i vrlo često*. Na kraju ankete učenici su mogli dopisati

2 Svrha i ciljevi suvremene nastave povijesti mogu se vezati i uz slobodno vrijeme učenika, jer smatram da su i to načini njihovog ostvarivanja, jer učenje se ne mora odvijati samo u školi i ne mora biti uvijek formalnog karaktera.

3 Istr. aživanje je korišteno i za potrebe škole prilikom planiranja izvannastavnih aktivnosti, školske godine 2006/ 2007.

aktivnosti kojima se bave u slobodno vrijeme, a nisu navedene u anketi. Ispitanici su bili učenici prvog razreda opće gimnazije Srednje škole Sesvete. Ispitivanjem su bila obuhvaćena četiri razredna odjela, uzorak od 124 učenika. Anketni list je bio anoni-man, a anketiranje je provedeno 19. svibnja 2006. godine. Podaci dobiveni istraživa-njem obrađeni su metodom deskriptivne statistike.

Tablica 1. Anketni list, postotna učestalost aktivnosti u slobodno vrijeme

Uz svaku od sljedećih tvrdnji, prema ponuđenoj skali zaokruži brojkju koja najviše odgovara tvom mišljenju:

1 – nikad 2 – vrlo rijetko 3 – ponekad 4 – često 5 – vrlo često

		1	2	3	4	5
1.	Sudjelujem u nekoj od školskih slobodnih aktivnosti	26	32	21	18	3
2.	Rekreativno se bavim sportom	3	21	35	29	12
3.	Aktivno se bavim sportom, treniram	58	3	6	21	12
4.	Pohađam razne tečajeve, predavanja, radionice	47	35	9	9	0
5.	Aktivno sudjelujem u nekom udruženju (stranci, nevladinoj udruzi i sl.)	82	9	0	3	6
6.	Idem na fitness, aerobic, u saunu	73	6	12	0	9
7.	Sudjelujem u radu nekog KUD-a	82	0	0	0	18
8.	Bavim se humanitarnim radom	44	15	35	3	3
9.	Surfam po internetu, igram igrice na računalu i sl.	6	35	32	18	9
10.	Posjećujem kazališne predstave, koncerte	44	15	35	3	3
11.	Posjećujem izložbe, galerije	26	44	24	6	0
12.	Odlazim u crkvu, na mise	9	21	24	18	28
13.	Odmaram se, izležavam, spavam	3	12	24	37	24
14.	Telefoniram, šaljem SMS-ove	6	18	12	26	38
15.	Besciljno lutam po naselju	56	26	6	9	3
16.	Posjećujem prijatelje	0	9	24	32	35
17.	Odlazim u kino	0	29	44	24	3
18.	Sjedim po kafićima	18	25	24	21	12
19.	Obilazim trgovine, razgledavam, kupujem	0	31	31	25	13
20.	Vrijeme provodim u učenju	3	9	38	41	9
21.	Čitam beletristiku i stručne knjige	0	31	31	25	13
22.	Čitam različite časopise, stripove i sl.	0	26	33	29	12
23.	Odlazim na techno i rave partije	76	15	6	3	0
24.	Odlazim na mjesta gdje se slušaju narodnjaci	49	9	18	12	12
25.	Odlazim u disco	38	15	35	6	6
26.	Posvećujem se obitelji	0	9	44	32	15

27.	Družim se sa društvom na skrovitim mjestima (park i sl.)	15	24	31	18	12
28.	Gledam TV program, video filmove i sl.	0	9	15	38	38
29.	Dosađujem se	18	38	38	6	0
30.	Bavim se kolekcionarstvom	29	41	9	15	6
31.	Slušam samo jednu vrstu glazbe	49	24	12	15	0
32.	Slušam raznoliku popularnu glazbu	9	9	21	32	29
33.	Slušam narodnu i novokomponiranu glazbu	49	9	18	12	12
34.	Odlazim na izlete u okolici	12	41	29	18	0
35.	Putujem s prijateljima, obitelji	3	12	44	41	0
36.	Idem u glazbenu, plesnu, neku drugu školu	82	9	0	9	0
37.	Pomažem u kućanskim poslovima	3	15	29	32	21
38.	Bavim se slikanjem, pisanjem, sviranjem ili nekom drugom umjetnošću	49	21	15	6	9
39.	Provodim vrijeme sa svojom djevojkom/svojim mladićem	47	35	3	9	6
40.	Odlazim na kućne tulume	32	24	32	9	3

Ukoliko provodiš slobodno vrijeme još na neki način, možeš to dopisati:

3.2. Rezultati istraživanja

Ponudjenih četrdeset aktivnosti u slobodno vrijeme učenika disperzivno su zastupljene, pa tako učenici u slobodno vrijeme *vrlo često* i *često* gledaju TV program, video, filmove, telefoniraju, šalju sms-poruke, posjećuju prijatelje, slušaju raznoliku popularnu glazbu, odlaze u crkvu, na mise, odmaraju se i izležavaju, spavaju, pomažu u kućanskim poslovima, putuju s prijateljima i obitelji, rekreativno se bave sportom, posvećuju obitelji, vrijeme provode u učenju, čitaju beletristiku i stručne knjige, različite časopise i stripove te sudjeluju u nekoj od školskih slobodnih aktivnosti.

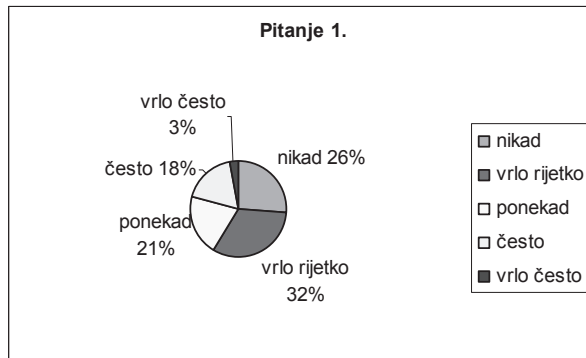
Nikad i vrlo rijetko besciljno lutaju naseljem, ne sudjeluju aktivno u nekoj stranici, udruženju ili nevladinoj udruzi, ne idu na fitness, aerobic i saunu, ne sudjeluju u radu nekog KUD-a, ne odlaze na tehno i rave partije i ne idu u glazbenu, plesnu ili neku drugu školu. Ponekad najčešće odlaze u kino, disco, dosađuju se ili surfaju po internetu, igraju igrice na računalu.

Učestalost zastupljenosti aktivnosti u slobodno vrijeme učenika ukazuje da učenici jednim dijelom provode slobodno vrijeme kreirano, poticano ili usmjeravano od strane predmetnih kurikuluma, koje bi stoga trebalo osuvremeniti i praktično usmjeriti kako bi adekvatnije utjecali na slobodno vrijeme učenika. U kontekstu ove teme to se osobito odnosi na kurikulum povijesti.

U radu smo obradili aktivnosti za koje smatramo da su relevantne, direktno i indirektno vezane uz kurikulum povijesti i kulturni aspekt provođenja slobodnog vremena, a mogu pomoći nastavniku povijesti u osmišljavanju, poticanju i organizaciji slobodnog vremena učenika te utjecati na osuvremenjivanje kurikuluma povijesti.

Grafikon 1.

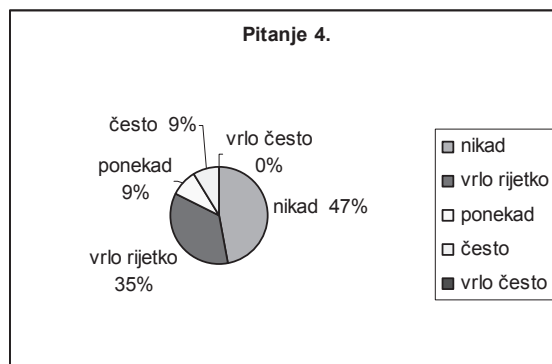
Aktivnost / pitanje 1: *sudjelujem u nekoj od školskih slobodnih aktivnosti*

U ponuđenim slobodnim aktivnostima škole sudjeluje 74% učenika. Škola učenicima nudi slobodne aktivnosti vezane uz predmetne kurikulume, ali i druge sadržaje vezane uz kulturu i sport. Navest ćemo slobodne aktivnosti vezane uz kurikulum povijesti. To su izravno: dodatna i dopunska nastava povijesti, Povijesna skupina Sesvete (istraživanja lokalne povijesti Sesveta), Projekt potok Vuger - interdisciplinarni pristup, Europske integracije; te neizravno: dramska skupina, novinarska skupina, likovna skupina. Slobodne aktivnosti održavaju se nakon redovne nastave u školi, ali su – s obzirom na sadržaje – česti i odlasci u muzeje i arhive te na izložbe, kazališne predstave, predavanja i terenska istraživanja. Uključenost učenika je zadovoljavajuća i konstantna tijekom čitave školske godine. Omogućuje rad u grupama i individualni pristup te smatram da učenici ovako kvalitetno provode dio svojeg slobodnog vremena.

Grafikon br. 2.

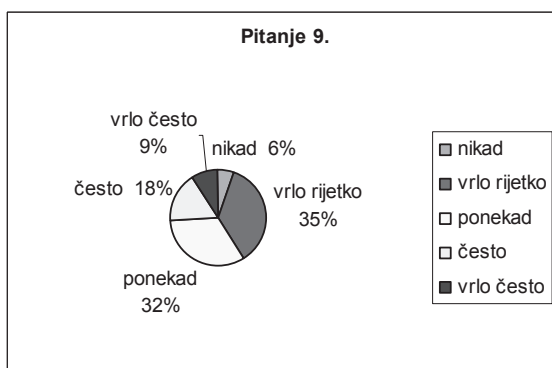
Aktivnost / pitanje 4: *pohađam razne tečajeve, predavanja i radionice*

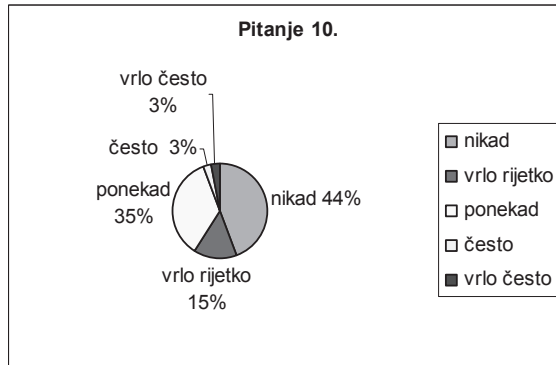
Pohađanje različitih tečajeva, predavanja i radionica kao jedna od aktivnosti provodenja slobodnog vremena relativno je slabo zastupljen. Samo 53% učenika koristi i tu aktivnost, od čega 35% vrlo rijetko. Razlog je nedovoljna ponuda takvih aktivnosti u samoj školi i lokalnoj sredini, a i neinformiranost učenika i nedostatak materijalnih sredstava. Predavanja s povijesnom tematikom trebali bi organizirati nastavnici pozivajući ugledne povjesničare koji bi učenicima prezentirali problematiku kojom se bave. Nastavnik povijesti zajedno s učenicima može sastaviti popis tema koje zanimaju učenike i tijekom školske godine organizirati barem dva predavanja u školi. Izuzetno su korisna predstavljanja knjiga sa suvremenom historiografskom tematikom. Isto tako se mogu organizirati i tečajevi i radionice, osobito oni koji dodiruju i kurikulum povijesti i razvijaju povjesničarske vještine.

Grafikon br. 3.

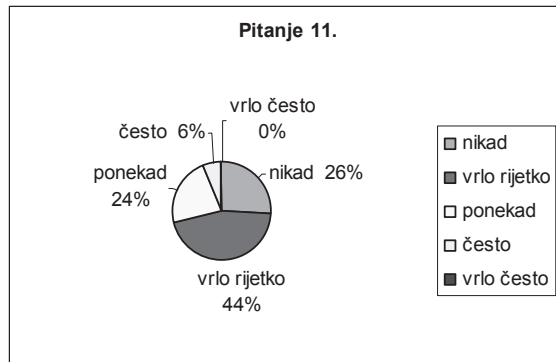
Aktivnost / pitanje 9: surfam po internetu, igranje igrice na računalu i sl.

U aktivnosti *surfam po internetu, igranje igrice na računalu* dio slobodnog vremena provodi 94% učenika, od kojih 18% često i 9% vrlo često. Ova aktivnost, tj. način provođenja slobodnog vremena može se iskoristiti i kao istraživačka aktivnost učenika u nastavi povijesti. Učenicima svakako treba navesti web stranice s povijesnim sadržajima pomoću kojih mogu proširivati svoja znanja, saznati o događajima iz prošlosti, razvijati kod njih istraživačke vještine, a mogu i oblikovati i vlastite web stranice sa sadržajima iz lokalne povijesti u izvannastavnim aktivnostima. Kako korištenje suvremenih tehnologija učenicima nije strano, što pokazuje učestalost ove aktivnosti u slobodno vrijeme, zašto ih ne potaknuti i na ovakav neformalan način učenja povijesti i korištenja slobodnog vremena. Izuzetno je korisna stranica www.croato-aegyptica.hr i dobar primjer neformalnog učenja u slobodno vrijeme, posebice sadržaja vezanih za kurikulum povijesti u prvom razredu gimnazije (Tomorad, 2005).

Grafikon br.4**Aktivnost / pitanje 10: posjećujem kazališne predstave, koncerte**

Podatak da samo 46% učenika odlazi u kazalište i na koncerte, morao bi i nastavnike povijesti uključiti da i oni upućuju učenike na predstave vezane uz kurikulum povijesti, planirati i zajedničke odlaske u kazališta kako bi učenici stekli naviku odlaska u kazalište, a tako i neformalno učili povijest i u slobodno vrijeme, lakše stavljati u odgovarajući kontekst neke događaje i povijesne procese u prošlost i uvelike pomoći njihovom razumijevanju povijesti. Osim toga, kostimografija i scena učenicima na zoran način omogućuju uživanje u prošlost, što je vrlo teško postići na nastavi povijesti. Tijekom školske godine možemo naći barem jednu kazališnu predstavu vezanu uz kurikulum i učenike u slobodno vrijeme odvesti u kazalište.

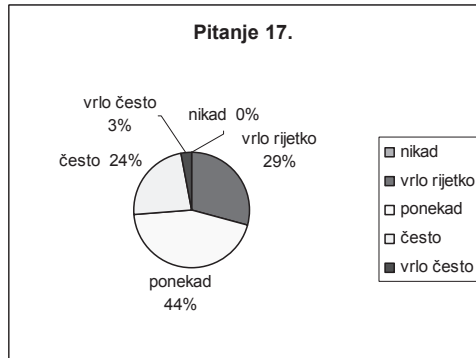
Grafikon br.5**Aktivnost / pitanje 11: posjećujem izložbe, galerije**

Posjećivanje izložaba, galerija i muzeja. Svakako valja planirati unutar kurikuluma povijesti radi stjecanja navika odabira kulturnih aktivnosti u slobodno vrijeme, proširivanja znanja, direktne vizualizacije osobito sadržaja vezanih uz kulturnu povijest. Na to bi nas svakako trebao uputiti podatak da to 26% učenika nikada ne radi u slobodno vrijeme. Treba poticati učenike da pišu izvještaje, fotografiraju i raspravljaju o pojedinim posjetima i njihovoj korisnosti. Često izložbama, kao i svim kulturnim

aktivnostima možemo pristupiti i interdisciplinarno. Osobito je važno da učenici nisu samo pasivni promatrači na takvim mjestima, već da im nastavnici povijesti zadaju i određene zadatke, i svakako takve odlaske planiraju u kurikulumu povijesti. Nastavnici povijesti aktivnosti i zadatke u muzejima, galerijama i izložbama mogu planirati i u suradnji s muzejskim pedagogima.

Grafikon br. 6

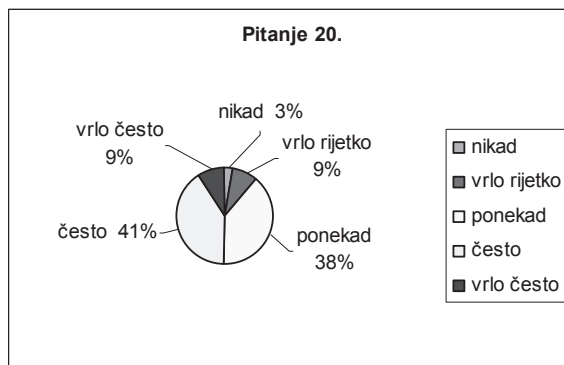
Aktivnost / pitanje 17: odlazim u kino

Odlazak u kino, kao jedan od načina provođenja slobodnog vremena, koriste svi učenici, često i vrlo često 27% učenika. Naravno da ovu aktivnost možemo povezati s kurikulumom povijesti, ovisno o žanru filma i povijesnom kontekstu u kojem je rađen film, a učenici mogu razvijati sposobnost određivanja, pronalaženja i prepoznavanja povijesnog konteksta u filmovima.

Grafikon br. 7

Aktivnost / pitanje 20: vrijeme provodim u učenju

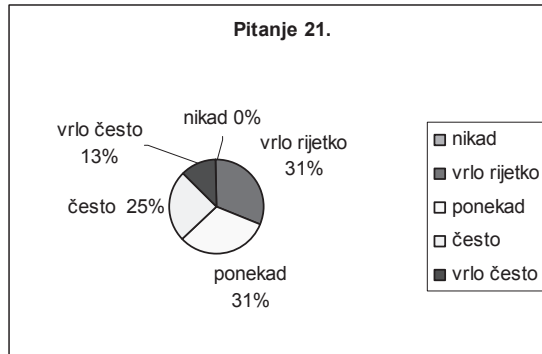

U učenju vrijeme provodi 97% učenika, od toga 50% vrlo često i često, što je razumljivo jer se učenici pripremaju za nacionalne ispite i državnu maturu. Makar, strogo uzevši, vrijeme provedeno u učenju školskim kurikulumom predviđenih sadržaja i ne ulazi u slobodno vrijeme, ovo pitanje je uvršteno u anketu s obzirom na

činjenicu da učenici mogu učiti i sadržaje koje zadovoljavaju neke njihove interese, a nisu vezani uz školski kurikulum ili pak postoje ambiciozniji učenici koji su spremni i dio svog slobodnog vremena žrtvovati radi boljeg uspjeha. To naročito dolazi do izražaja u aktualnom trenutku zbog uvođenja nacionalnih ispita i predviđene državne mature. Nastavnik stoga može pozitivno utjecati na učenike i naučiti ih da većinu stvari mogu i neformalno učiti, birajući neke druge aktivnosti u slobodno vrijeme, neke, primjerice, od gore navedenih.

Grafikon br. 8

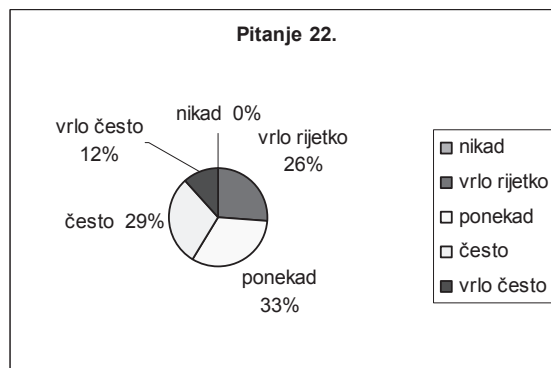
Aktivnost / pitanje 21: čitam beletristiku i stručne knjige

Čitanjem beletristike i stručnih knjiga u slobodno vrijeme bavi se 69% učenika, a od njih 13% to čini često. Čitanje beletristike i stručnih knjiga je navika, a i sposobnost koja se stječe u ovoj dobi. Kroz redovnu nastavu povijesti učenicima možemo uvijek navesti nekoliko stručnih knjiga ili beletristike vezane za povijesno razdoblje koje obrađujemo, pa i zajednički kratko prokomentirati u toku nastave ili na nekoj od slobodnih aktivnosti. Tako ćemo lakše razviti multiperspektivan pristup povijesnoj tematici. Sposobnost razumijevanja povijesti, između ostalog, ogleđa se i u mogućnosti učenika da smisleno pročiju i vrednuju knjigu.

Grafikon br. 9

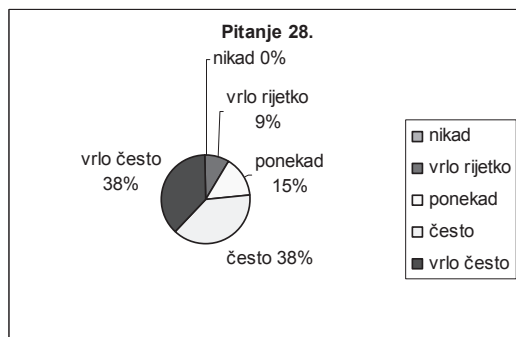
Aktivnost / pitanje 22: čitam različite časopise, stripove i sl.

Čitanjem različitih časopisa i stripova bavi se 74% učenika, a samo njih 26% to čini rijetko. Učenicima možemo predložiti neke časopise koji se bave povijesnom tematikom prikladne njihovoj dobi, npr. *Meridijani*, *Hrvatska revija* i *Otium*,⁴ pogotovo teme i članke vezane uz sadržaje nastave. Stripove i neke njihove junake možemo, kada su vezani uz povijesnu tematiku, koristiti u nastavi. Izuzetno dobro sredstvo motivacije su, primjerice, Asterix i serija Alan Ford s povijesnom tematikom, i to tako da učenici sami povezuju stripove s povijesnim razdobljima o kojima uče.

Grafikon br. 10

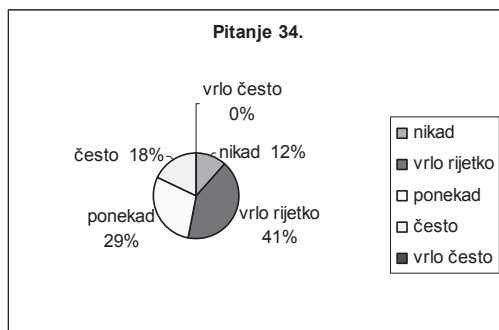
Aktivnost / pitanje 28: *gledam tv program, video filmove i sl.*

Čak 76% učenika često i vrlo često u slobodno vrijeme gleda tv program, video i filmove. To nastavnicima povijesti pruža priliku da navedu i one sadržaje u okviru tih medija koji će učenicima pomoći da bolje razumiju povijesne procese i događaje. Tijekom slobodnih aktivnosti možemo organizirati i zajednička gledanja zanimljivih i vrijednih dokumentarnih filmova povijesne tematike. Korištenje isječaka iz filmova na nastavi može biti dodatni poticaj za njihovo gledanje. Svakako da će nastavnik povijesti učenike uputiti na gledanje TV-kalendara, emisije koja se emitira svaki dan, a ima veliku obrazovnu vrijednost.

Grafikon br. 11

Aktivnost / pitanje 34: *odlazim na izlete u okolici*

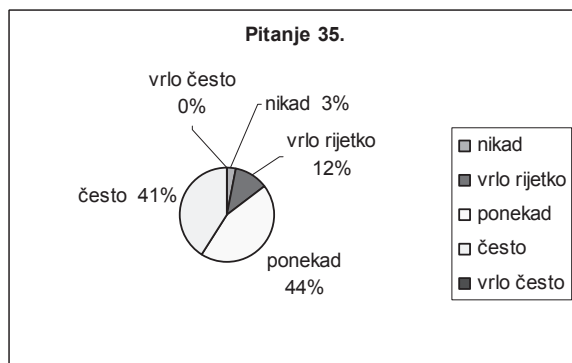

4 Svi navedeni časopisi donose teme koje su uključene u kurikulum povijesti, na suvremen i zanimljiv način, a učenici ih mogu čitati u slobodno vrijeme.

Na izlete u okolici nikad ne ide 12% učenika, a 41% to čini vrlo rijetko. Naša se škola nalazi u Sesevskom polju, koje je bogato prirodnim i kulturno-povijesnim spomenicima, pa možemo zaključiti da učenici malo slobodnog vremena provode na izletima u okolici. Iako zajednički izlasci i istraživanja terena u okolici škole, primjer je Projekt potok Vuger, postoje kao planirani dijelovi slobodnih aktivnosti, oni obuhvaćaju relativno mali broj učenika. Terenska istraživanja prostora mogu biti dobar poticaj za kreativno korištenje slobodnog vremena, a ujedno i razvoj povijesne svijesti pripadanja određenom prostoru, gdje je opet prisutan neformalan oblik učenja.

Grafikon br. 12

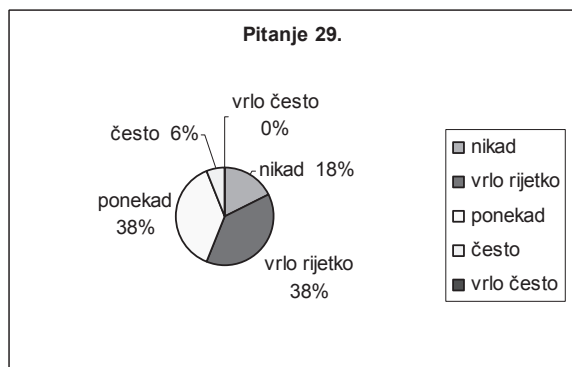
Aktivnost / pitanje 35: putujem s prijateljima, obitelji

Prema rezultatima ispitivanja, 97% učenika putuje s prijateljima i obitelji, od čega 44% vrlo često, što ukazuje na prisutnost kulture putovanja, gdje se uvijek nešto može vidjeti, naučiti i zabaviti se. Dio je kurikuluma škole jednodnevni školski izlet, koji naročito mogu iskoristiti nastavnici povijesti, kod planiranja odredišta izleta i aktivnosti na izletu i tako povezati sadržaje nastave s prostorom i slobodnim vremenom učenika, a i izgrađivati kulturu putovanja kod učenika.

Grafikon br. 13

Aktivnost / pitanje 29: dosađujem se

U slobodno vrijeme dosađuje se 72% učenika, što otvara ogroman prostor za još više raznolikih i privlačnih aktivnosti, čiju ponudu i poticanje možemo organizirati interdisciplinarno. Najbolji primjer su različiti projekti, koji se mogu organizirati u okviru škole kao slobodna aktivnost, a uključuju što više različitih školskih predmeta, institucija i veliki broj učenika koji će u njih biti uključeni u slobodno vrijeme. Primjerice, to može biti istraživanje lokalne povijesti.

4. Uloga nastavnika povijesti

Iako je ovo samo mali dio aktivnosti provođenja slobodnog vremena i mali dio primjera kako kurikulumom povijesti utjecati na kulturni aspekt provođenja vremena, smatram da je dužnost nastavnika utjecati na kreiranje i poticanje korištenja slobodnog vremena i ovakvim načinom. On je zasigurno i prisutan kod mnogih nastavnika, no skriven je i nesvjestan jer nažalost slobodno je vrijeme u suvremenom društvu sve više komercijalizirano. Želimo li njegovati pozitivne vrijednosti, uloga nastavnika je od neprocjenjive koristi u poticanju, kreiranju i korištenju slobodnog vremena učenika. Ovakvim pristupom utječemo i na kvalitetu slobodnog vremena učenika, koja će biti ispunjena više kulturnim sadržajima. Da bi se mogao ostvarivati ovakav pristup, potrebno je da nastavnici poznaju pedagogiju slobodnog vremena i njenu ulogu u odgoju i obrazovanju, osobito mladih naraštaja.

Naravno da to ne čine samo nastavnici povijesti, već i svaki predmetni nastavnik na svoj način, no treba paziti i na ravnomjernu zastupljenost svih aktivnosti. Cilj je da učenici provode slobodno vrijeme korisno i pozitivno, odrastajući i pronalazeći sebe i svoje individualne interese korisne društvu u kojem žive, a i sebi samima. Vjerujem da će ovakvim pristupom i osvješćivanjem pristupa devijacije u ponašanju i provođenju slobodnog vremena biti puno manje.

5. Zaključak

Kurikulum povijesti može i treba utjecati na slobodno vrijeme učenika. Naše istraživanje, iako je provedeno u okviru samo jedne zagrebačke škole, upućuje na to da za takav utjecaj ima mjesta i potrebe. Pristupimo li kurikulumu povijesti kao poticajnom, kreativnom i organizirajućem aspektu kulturnih sadržaja provođenja slobodnog vremena, jednostavnije, lakše i bolje ostvarivat ćemo njegovu svrhu i cilj. Uloga nastavnika ovakvim pristupom postaje šira i odgovornija, ali kao takva zasigurno upotpunjuje odgojnu i obrazovnu stranu kurikulumu povijesti i uvelike utječe na kvalitetu provođenja slobodnog vremena učenika. U poticanju, osmišljavanju i kreiranju slobodnog vremena učenika nastavnicima povijesti pomaže i poznavanje pedagogije slobodnog vremena, kao i njihova pedagoška praksa te dobro poznavanje učeničkih preferencija, želja, životnih stilova i slično.

Literatura

- Arbunić, A. (2004) Roditelji i slobodno vrijeme djece. *Pedagogijska istraživanja*, 1 (2), 221 – 230.
- Bognar, L. i Matijević, M. (2000), *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Duda, I. (2004), Povijest dokolice za početnike. *Povijest u nastavi*, 3 (1), 214 -221.
- Ilišin, V. (2000), Promjene u slobodnom vremenu mladih. *Napredak*, 141 (4), 419-429.
- Koraj, Z. (1999), Epifemenologija odgoja i obrazovanja. U: Mijatović, A. (ur.), *Osnove suvremene pedagogije*. Zagreb: HPKZ, str.511-516.
- Koren, S. (2004), Svrha i ciljevi suvremen nastave povijesti. *Povijest u nastavi*, 3 (1), 142-147.
- Marsh, C. J. (1994), *Kurikulum – temeljni pojmovi*. Zagreb: Educa.
- Pešorda, S. (2006), Menadžment povijesne skupine. *Povijest u nastavi*, 7 (1), 1-142.
- Previšić, V. (2000), Slobodno vrijeme između pedagogijske teorije i odgojne prakse. *Napredak*, 141 (4), 403- 410.
- Rosić, V. (2005), *Slobodno vrijeme – slobodne aktivnosti*. Rijeka: Educo.
- Stradling, R. (2003), *Nastava europske povijesti 20. stoljeća*. Zagreb: Srednja Europa.
- Tomorad, M. (2005), Web stranice s povijesnim sadržajima i njihova primjena u nastavi povijesti. *Povijest u nastavi*, 5 (1), 51-60.
- Vukasović, A. (2001), *Pedagogija*. Zagreb: Hrvatski katolički zbor MI.